

ABSOLVENTUL UNIVERSITAR FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU PIAȚA MUNCII

Tatiana REPIDA, Viorelia LUNGU

Catedra Științe ale Educației

Today, the graduate education faces a number of problems to engage in employment. These problems can be solved through the involvement / collaboration of both universities and employers. Lack of cooperation that has led to the existing gap, on one hand, the requirement of the company (educational beneficiaries) shall be guided to specific specialties and the labour market requires other specialties. Under these conditions, the higher education defines the objectives based on current and future requirements of society.

Absolvenții învățământului superior și integrarea lor în piața muncii confirmă un conflict între sistemul de învățământ superior și piața muncii.

De câțiva ani, în Republica Moldova se vorbește despre criza de personal calificat, despre lipsa specialiștilor în anumite domenii sau despre corelarea programei universitare cu cerințele pieței muncii.

Piața muncii se redefinește în termeni de competențe. Competențele reflectă capacitatea unei persoane de a răspunde exigențelor unui loc de muncă. În economia modernă, competențele tehnice trebuie dublate de competențe-cheie, solicitate de orice loc de muncă; comunicarea, colaborarea, lucrul în echipă, construirea de parteneriate, inițiativa, creativitatea, rezolvarea de probleme, asumarea responsabilităților sunt doar câteva dintre aceste competențe-cheie. În aceste condiții, formarea și evaluarea bazate pe competențe reprezintă o tendință care câștigă teren pe plan internațional.

Referitor la pregătirea beneficiarilor universitari, majoritatea angajatorilor susțin că studenții ar trebui să aibă cunoștințe și abilități la data finalizării studiilor. Concluzia angajatorilor și a studenților este că facultățile nu îi ajută pe aceștia din urmă să își formeze abilitățile necesare, existând o diferență vădită între ceea ce oferă facultățile și ceea ce este necesar pe piața muncii.

În acest sens, USM și-a propus să dezvolte un învățământ modern, de calitate, performant, competitiv și pragmatic, relaționat direct cu mediul economic și cu piața forței de muncă.

Schimbările geopolitice majore din ultimii ani și conștientizarea nevoii de dezvoltare justă și durabilă au conferit greutate acestei probleme. Țările dezvoltate au fost preocupate de perfecționarea sistemelor de educație, astfel încât acestea să fie în pas cu tendințele de dezvoltare socioumană, tehnico-științifică și cu piața muncii. Țările membre ale Uniunii Europene acordă prioritate pentru consolidarea interacțiunii dintre învățământul superior, viața economică și societate în ansamblul său. Instituțiile de învățământ superior tind să contribuie la dezvoltarea economiei locale, care, respectiv, va fi capabilă să ofere locuri de muncă pentru absolvenți [1].

Pentru a soluționa aceste probleme, este necesar a gândi și a acționa prospectiv. Apare necesitatea de analiză a tendințelor de dezvoltare a societății și problematica educației în cadrul universitar, relația cu piața muncii în Republica Moldova. Această necesitate este determinată de identificarea strategiilor de echilibrare a decalajului dintre ceea ce pregătește Universitatea și cerințele pieței muncii, precum și planificarea strategică în evitarea acestuia în viitor.

Relația procesului de învățământ cu piața muncii, încurajarea spiritului antreprenorial al studenților, creativitatea și forța lor de a inova rămân o prioritate permanentă pe Agenda de ofertă educațională și managerială a Universității. În acest sens, a fost instituit un centru special la nivelul administrației: Centrul de Ghidare în Carieră și Relații cu Piața Muncii (fost CENIOP), care în urma unor reorganizări interne și-a extins activitatea prin identificarea unor direcții strategice și facile Universității de Stat din Moldova. Totodată, prin reforma curriculară care a fost realizată și urmărită în continuare, s-a propus formarea la studenți și absolvenți a competențelor, în vederea calificării și integrării lor profesionale pe piața muncii.

Universitatea de Stat din Moldova, ca instituție de învățământ superior acreditată, are misiunea de a forma specialiști cu pregătire superioară în domeniile științelor fundamentale, tehnice, economice, juridice, sociale, cultural și de a furniza cunoștințe și servicii pentru comunitatea locală, națională și internațională. În acest sens, USM asigură și dezvoltă resursele și strategiile necesare derulării proceselor de educație și de cercetare la standarde de calitate necesare creșterii performanței și competitivității Universității pe plan național și internațional.

Legătura cu absolvenții Universității reprezintă modalitatea prin care se obțin cele mai utile informații despre transferul de cunoștințe și competențe, dobândite în pregătirea universitară, către mediul exterior. Universitatea noastră este permanent preocupată de adaptarea programelor de studii la cerințele pieței muncii și la nevoile absolvenților, astfel încât să le asigure șanse cât mai mari de integrare cu succes în piața muncii. Totodată, relația cu absolvenții oferă acestora posibilitatea perfecționării continue, precum și asimilarea schimbării.

Asimilarea schimbării în sistemul de învățământ presupune preluarea direcțiilor de schimbare, dar și adecvarea conținutului curricular la conținutul și ritmurile schimbărilor în domeniul respectiv, fapt care poate fi realizat doar prin implicarea invenției, inițiativei și inovației de către universitate.

Măsurile de reformă a educației se impun ca nevoie de adaptare a învățământului la schimbările sociale, politice și economice din ultima perioadă, în general, și ca răspuns la evoluția științelor educației și a psihologiei învățării, în particular.

În acest sens, în Republica Moldova se atestă o tendință foarte puternică a tineretului pentru studii universitare. Tineretul studios din Republica Moldova acordă prioritate următoarelor domenii:

- 1) *jurisprudenței* – presupune ideea edificării unui stat de drept nu doar cu o conotație simbolică, de drept politic, ci și una materială și vitală;
- 2) *științelor economice și finanțelor* – prezintă tendințe ale beneficiarilor educaționali ce-și leagă speranțele de o îmbunătățire substanțială a situației economice personale și a țării;
- 3) *limbilor moderne* – prezintă tendințe pentru colaborare internațională și pentru lărgirea spațiului de referință socială;
- 4) *domeniilor artistic, filosofic, istoric* – activități remunerate mult mai prost decât cele indicate mai sus [2].

Orientarea profesională realizată de societate atestă un decalaj între cerințele pieței și pregătirea specialiștilor doar în unele domenii. Considerăm că decalajul respectiv a apărut ca urmare a deschiderii universităților particulare care pregătesc specialiști ceruți de societate (economie, drept), care sunt bine plătiți.

În vederea soluționării acestui decalaj, Ministerul Muncii vine cu prognoze referitor la evaluarea tendințelor pe piața muncii 2011. Ca rezultat al sondajului realizat [3], au fost identificate următoarele cerințe:

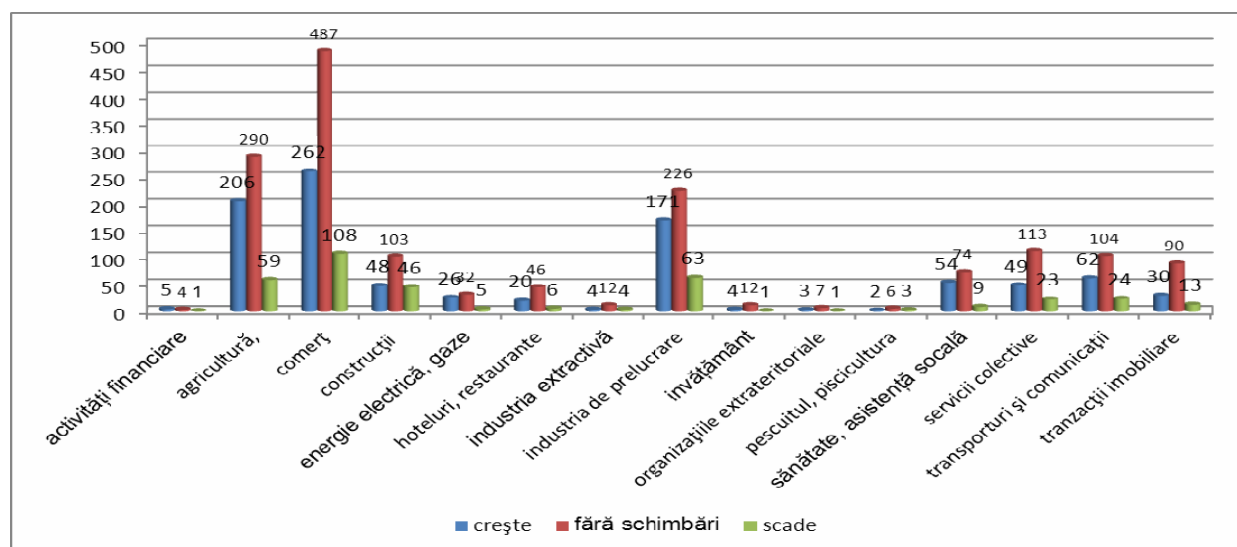

Fig.1. Evaluarea cererii de pe piața bunurilor și serviciilor în funcție de domeniul de activitate.

În ceea ce privește domeniul de activitate, cele mai mari creșteri ale cererii de bunuri și servicii așteaptă unitățile economice din comerț – 262, din agricultură – 206 și din industria de prelucrare – 171 unități economice (Fig.1).

Respectiv, unitățile economice care așteaptă o anumită creștere a cererii de bunuri și servicii planifică și investiții pentru anul viitor.

Conform bazei de date a Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, cele mai solicitate profesii pentru persoane cu studii superioare în anul 2010 au fost: medicii de profil și medicină generală, asistenții sociali, agenții de asigurare, managerii, inginerii în diferite domenii, profesorii și învățătorii [4].

Deși pentru anul 2010 au fost solicitate profesiile sus-nominalizate, pentru anul 2011 se prevede crearea următoarelor locuri de muncă: industria de prelucrare, agricultură, comerț etc. Aceste tendințe pot fi vizualizate în Figura 2.

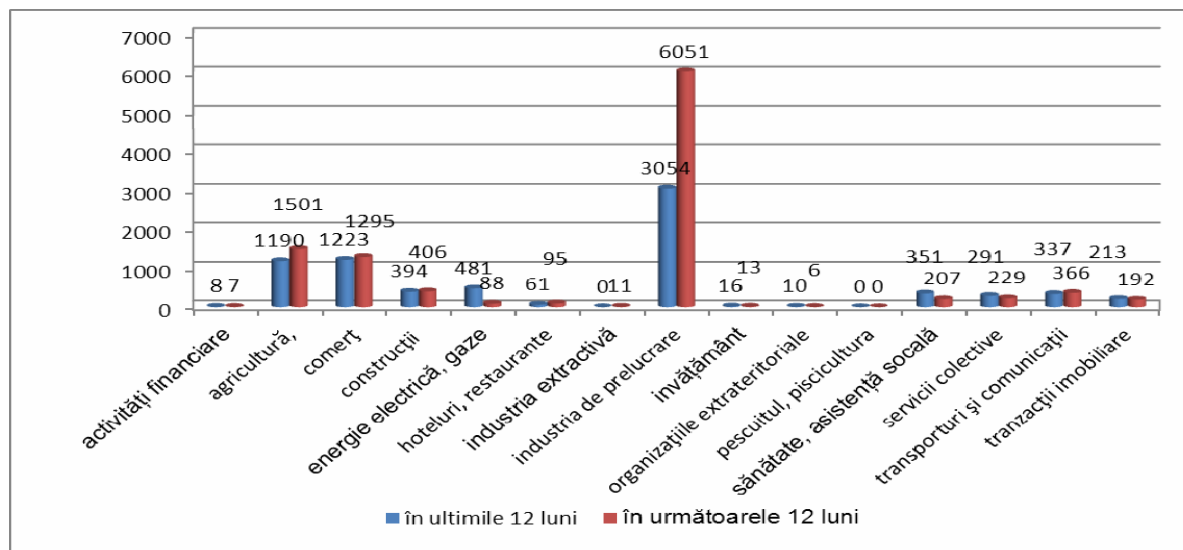

Fig.2. Prognoza tendințelor pe piața muncii MD 2011/ crearea locurilor de muncă.

Datele din Figură prezintă că mai multe întreprinderi își planifică crearea noilor locuri de muncă pentru anul 2011, astfel încât totalitatea locurilor de muncă preconizate a fi create de către întreprinderile chestionate constituie 10467 locuri. Cele mai multe locuri de muncă se așteaptă a fi create în industria de prelucrare – 6051 locuri, în agricultură – 1501 locuri, în comerț – 1295 locuri, construcții – 406 locuri, transporturi și comunicații – 366 locuri. Trebuie menționat faptul ca așteptările privind numărul locurilor de muncă create în 2011 de către unitățile economice chestionate din ramurile menționate mai sus depășește numărul locurilor de muncă create declarate în anul 2010 (Fig.2).

Analizând situația pe sectoare, constatăm că se menține aceeași tendință pozitivă. Spre exemplu, vor avea cea mai pronunțată tendință de creștere sectoarele: transporturi și comunicații, agricultura și vânatul, industria prelucrătoare. Există mai multe motive care determină ocuparea în ramura agriculturii și a vânatului. Pentru multe persoane din mediul rural, unde nu există alte oportunități de muncă, agricultura este singura modalitate de a supraviețui din punct de vedere economic, reprezentând o sursă adițională de venit.

Analiza situației din economia națională și de pe piața muncii din Republica Moldova, precum și analiza rezultatelor chestionării agenților economici participanți la prognoză conduc la următoarele concluzii:

- ✓ la moment, Republica Moldova se confruntă cu o situație demografică defavorabilă care se va răsfrânge în mod direct asupra potențialului uman. Cu toate acestea, o reducere sau o creștere semnificativă a potențialului uman în următorul an nu se așteaptă;
- ✓ criza economică din republică, condiționată de criza financiară mondială, continuă să persiste, afectând totodată și situația de pe piața muncii. Principalii indicatori ocupaționali au înregistrat descreșteri în 2010, iar situația din 2011 nu dă semne de ameliorare;
- ✓ criza economică din republică a condus la o creștere semnificativă a șomajului real înregistrat în 2009 și în 2010, ceea ce a condiționat o amplificare a eforturilor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă în realizarea funcțiilor sale. Iar o eventuală îmbunătățire a situației privind cererea și oferta pe piața muncii în 2011 nu se așteaptă;
- ✓ rezultatele chestionării agenților economici au arătat că în anul 2010 mai multe unități economice s-au confruntat cu o lipsă de forță de muncă, în timp ce numărul de șomeri înregistrați la Agenția Națională era mare. Această situație se creează din cauza că majoritatea șomerilor înregistrați sunt din mediul rural, pe când locurile de muncă vacante sunt amplasate în mediul urban [5].

Reieșind din cele menționate mai sus, sunt necesare reforme sau revizuirii în politica educațională, în corespundere cu cerințele pieței muncii. Necesitatea reformelor se sprijină pe acuzația că există o criză a perfor-

manțelor, o non-responsabilizare a Universității față de necesitățile societale și o non-garanție a excelenței academice. Universitatea este acuzată de faptul că devine o povară pentru bugetul public și că nu dă dovadă de flexibilitate. În același timp, mulți cred că problemele rezidă în succesele Universității însăși.

Actualmente, direcțiile de dezvoltare a educației sunt determinate de mutațiile culturale și de progresele științifice, de schimbările economice, de problematica privind gestiunea resurselor naturale și valorificarea mediului ecologic (problematica lumii contemporane), de schimbările social-politice, prin care sunt evidențiate atât tendințele viitoarei societăți, cât și punerea în lumină a faptelor purtătoare de viitor.

În această ordine de idei, ajungem la concluzia că Universitatea ca instituție, pe de o parte, se confruntă cu o serie de probleme pentru a face față cerințelor societății, realizând parțial anumiți pași în soluționarea acestor probleme atât prin tendințele și aspirațiile ce și le propune, cât și prin realizarea tendințelor generale ale educației. Totuși, se observă un decalaj dintre oferta Universității și cererea pe piața muncii.

Cel mai important pas spre o dezvoltare echilibrată a instituțiilor de învățământ superior este orientarea de marketing a acestora. Aceasta se poate realiza doar printr-o cercetare atentă a pieței educaționale și prin adaptarea la cerințele pieței sau, dimpotrivă, prin identificarea unor nișe ale pieței de pe care să se pornească în direcția influențării pieței pentru schimbare.

Universitățile noastre, deși au menirea de a restabili unitatea culturii, de a pregăti specialiști, deși dispun de multiple posibilități, totdeauna sunt expuse riscului; însă, prin însăși valoarea lor, ele există numai pentru că se recrează neîncetat, atât prin reforme, cât și prin cercetare.

Pe lângă multitudinea de reforme realizate în Republica Moldova cu privire la învățământul universitar, un aspect important este și reforma curriculumului, care asigură, atât la nivelul discursului teoretic, cât și la nivelul praxisului educațional, o reală și semnificativă deplasare de accent de pe dimensiunea informativă pe cea formativă a procesului de învățământ. Noua viziune curriculară nu mai centerază acțiunea educațională pe conținuturi (așa cum se întâmpla în instruirea tradițională, conținuturile fiind considerate vectori principali în instruire), ci pe formarea de *competențe* complexe. Finalitatea acestei abordări constă în accentuarea caracterului funcțional al cunoștințelor și achizițiilor studenților, care vor fi aplicate în contexte situaționale noi, în situații problematice.

În general, în soluționarea problemelor, societatea a identificat studiile superioare ca fiind unul dintre factorii de bază în dezvoltarea personalității și în dezvoltarea economico-socială. Totuși, sursele statistice [6] prezintă un decalaj între numărul de absolvenți și tendința de angajare în câmpul muncii. Acest decalaj este un argument ce prezintă lipsă de politici ce ar soluționa problema creată între piața muncii și cererea societății.

Ca rezultat al analizei *problemelor-cheie pe piața forței de muncă*, s-a observat necesitatea identificării unor noi soluții atât pe termen mediu, cât și pe termen lung, precum și implicarea de eforturi și resurse importante.

În acest context este imperios necesară elaborarea unui nou Nomenclator de specializări în conformitate cu modelul UNESCO și racordarea acestuia la Clasificatorul ocupațiilor al Republicii Moldova: concretizarea cerințelor de calificare pentru specializările asociate fiecărui ciclu de învățământ superior (ciclul I și ciclul II), stabilirea unui mecanism care să permită plasarea în câmpul muncii a majorității absolvenților după finalizarea ciclului I; monitorizarea absolvenților pe piața forței de muncă; elaborarea și probarea unei metodologii de analiză și pronosticare a pieței forței de muncă pe termen scurt, mediu și lung; ... optimizarea activităților practice în cadrul unităților economice.

Compatibilizarea specializărilor, a sistemului de pregătire și a programului de învățământ necesită o analiză și o evaluare de fond a infrastructurii pentru învățământ și cercetare, a resurselor umane înalt calificate pentru învățământ și cercetare și a strategiei naționale de pregătire a personalului calificat pe termen mediu și lung.

Reforma structurală a învățământului superior din Republica Moldova se bazează pe recomandările UE și ale Procesului de la Bologna. Astfel, rolul primului ciclu de studiu este, pe de o parte, de a sprijini studentul în atingerea acelor achiziții definitorii pentru domeniul de studiu, care să-i permită continuarea studiilor în ciclul următor (masterat) și, pe de altă parte, de a sprijini instrumentarea studentului cu acele competențe profesionale, care sunt recunoscute pe piața muncii ca fiind necesare și suficiente pentru angajarea într-o funcție [7-9].

În general, se consideră că problemele cu care se confruntă absolvenții pe piața muncii nu sunt cauzate de faptul că nu învață ceea ce trebuie la Universitate, ci de faptul că nu se organizează eficient stagiile de practică. Acest aspect este monitorizat doar de Universitate, agenții economici fiind mai puțin implicați în acest proces.

Numai printr-o deschidere amplă către ceilalți actori ai societății Universitatea poate să se adapteze transformărilor rapide care caracterizează din ce în ce mai mult societatea în care trăim. Învățământul universitar

trebuie privit ca factor strategic de dezvoltare și de ieșire din criză. Obiectivele strategice generale ale învățământului superior nu pot fi decât convergente cu cele ale dezvoltării social-economice, deoarece instituțiile de învățământ superior funcționează ca focare de modernizare, de cunoaștere științifică și de dezvoltare tehnologică, ca centre promotoare de valori naționale și internaționale.

În această ordine de idei, ne dorim ca, în parteneriat cu agenții economici sau cu parteneri din alte domenii, universitățile să propună anual un număr considerabil de teme de proiect de licență/disertație sau pur și simplu de cercetare realizate în colaborare cu partenerii externi. Susținem implicarea substanțială a partenerilor externi în activitățile de învățământ, cum sunt practica studenților, activitățile în laboratoare, activitățile de cercetare ale studenților, studiile de caz, proiectele și alte activități incluse în programa de studii. Cu cât mai mult activitățile formale ale studenților (proiecte, studii de caz, laboratoare) vor fi concepute în așa fel încât să prezinte o utilitate pentru unul dintre partenerii externi ai Universității, cu atât va exista o garanție în plus a faptului că aceste activități conduc la formarea unor abilități și competențe cu adevărat necesare calificării pentru care studenții se pregătesc. Contactul cu mediul privat/exterior al studenților poate contribui și la orientarea profesională a acestora și poate ajuta Universitatea să-și mențină practicile și dotările la nivelul celor din viața reală. Parteneriatele cu mediul exterior ar trebui să fie din ce în ce mai prezente odată cu înaintarea studenților către lucrarea de licență sau către masterat și doctorat.

Implicarea angajatorilor poate aduce o serie de beneficii, începând cu cele de imagine până la avantajul accesului la un personal bine pregătit și la rezultatele cercetării. Considerăm că agenții economici ar avea multe de câștigat dacă ar include în planurile lor pe termen mediu și lung parteneriate strategice cu mediul universitar. Aceste probleme oferă Universității oportunitatea de a se actualiza, de a analiza inserția absolvenților pe piața muncii pentru a asigura calitatea studiilor universitare oferite. Astfel, printre principiile care stau la baza învățământului superior se enumeră și definirea obiectivelor în funcție de cerințele actuale și de perspectivă ale societății (orientate spre dezvoltarea economică, socială și culturală durabilă).

În concluzie menționăm că, pentru a soluționa problematica apărută, Universitatea trebuie să realizeze un șir de acțiuni:

- crearea unui forum de dialog cu absolvenții;
- dezvoltarea de strategii pentru monitorizarea inserției absolvenților pe piața muncii;
- dezvoltarea și consolidarea bazei de date a absolvenților USM, în special pentru ultimii 5 ani;
- adaptarea programelor de studii în vederea formării în procesul educativ a competențelor cerute de piața muncii.

Referințe:

1. Two decades of reform in higher education in Europe: 1980 onwards Brussels: Eurydice, 2000, cap.7.3. <http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=009EN>.
2. Pîslaru V. Principiul integrării axiologice a sistemelor de învățământ din țările Europei. Studiu elaborat în cadrul unui proiect al Institutului de Politici Publice, p.2-3 (ro.wikipedia.org/wiki/Teoria_relativității_restrânse - 99k -).
3. Prognoza pieței muncii 2011. - Chișinău, 2010, p.20.
4. Ibidem, p.13.
5. Ibidem, p.24.
6. Forța de muncă în Republica Moldova. Ocupare și Șomaj / Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. - Chișinău: F. E.-P. „Tipografia Centrală”, 2009, p.241.
7. <http://www.EUA.be>. Seminarul Bologna de la Bruxelles.
8. <http://www.EUA.be>. Seminarul Bologna de la Nice.
9. <http://www.EUA.be>. Seminarul Bologna de la Salzburg.

Prezentat la 21.11.2011